

Eloisa – Rantasalmen osastotoiminta ja sen lakkauttamisen vaikutusten arviointi

Nordic Healthcare Groupin selvitys

29.2.2024

Lähtökohdat, ratkottavat haasteet ja tavoitteet

Lähtökohdat

- Eloisa on aloittanut yhtenäisenä hyvinvointialueena vuoden 2023 alusta. Taloudelliset realiteetit, osittainen resurssipula, sekä hyvinvointialueiden aloitukselle asetetut paineet ajavat etsimään kohtia, joissa asiakkaiden hoitoa voidaan tehostaa sekä palvelujen laatua ja vaikuttavuutta parantaa.
- Osana uudistustoimintaa Eloisa on vuoden 2023 lopulla aloittanut osastoiminnan kehittämisen. Kehittämistoimet sisältävät Eloisan samanarvoisen osastotoiminnan kehittämisen ja osastotoiminnan keskittämisen. Osana kehitystoimia Eloisalla on tarve tehdä vaikutusarvio Rantasalmen osastotoiminnan lakkauttamisesta.

Avoimet kysymykset

- Miten Rantasalmelaiset käyttävät osastohoitoa verrattuna muihin Eloisan alueisiin?
- Mitkä ovat Rantasalmen vuodeosaston erityispiirteet?
- Miten vuodeosaston lakkauttaminen vaikuttaa, osastohoidon laatuun, talouteen ja elinvoimaisuuteen?

Selvityksen tavoitteet

- Selvityksessä esitetään tuloksia Rantasalmen vuodeosaston lakkauttamisen vaikutuksista, hyödyntäen osastotoiminnan tilastanalyseja, Suomesta ja Euroopasta julkaistuja tutkimuksia sekä asiantuntijahaastatteluja.

Pienten kuntien ja alueiden peruspalveluiden supistamisen ja palvelujen keskittämisen mahdollisuudet

Nostoja suomalaisista ja eurooppalaisista tutkimuksista

Pienillä alueilla ja kunnissa peruspalvelujen supistaminen ja keskittäminen on tutkimuksen kohteena niin Suomessa kuin Euroopassakin, mutta tätä aihetta on tutkittu rajallisesti. Esimerkiksi Rantasalmella vuodeosaston lakkauttaminen on osoitus peruspalvelujen supistamisesta. Hyvinvointialueiden uudistuksessa pyritään keskittämään peruspalveluja tavoitteena tehostaa niiden laatua ja kustannustehokkuutta. Tutkimukset osoittavat, että nykyisestä palvelurakenteesta kiinni pitäminen ei kannata vaikka palveluiden saatavuuden heikentyminen voi tuntua pienten kuntien asukkaista ristiriitaiselta. Taloudellinen panostus sote-palveluihin voi taata laadukkaat palvelut ja niiden saatavuuden myös pienissä kunnissa, vaikka palvelut keskittyvät suurempiin yksiköihin.

Tutkimuksista nousseita mahdollisuuksia peruspalvelujen supistamisesta ja palvelujen keskittämisestä

- **Tehokkaampi Palvelujen Järjestäminen:** Keskitetyt palvelut parantaa palveluiden laatua ja tehokkuutta. Esimerkiksi terveydenhuollon keskittäminen on johtanut kustannustehokkuuteen ja parempaan palvelutasoon.
- **Parempi Resurssien Jakautuminen:** Keskitettyjen palveluiden avulla pystytään paremmin jakaa resursseja ja varmistaa, että palvelut ovat saatavilla koko alueella. Tämä voi vähentää alueellisia eroja palvelujen saatavuudessa ja laadussa.
- **Kapasiteetin Tehokkaampi Käyttö:** Kuntien välisen yhteistyön ja palveluiden keskittämisen kautta hyödynnetään olemassa olevaa infrastruktuuria ja asiantuntemusta tehokkaammin, mikä johtaa parempaan palvelutarjontaan.
- **Uudet osaamistarpeet:** Kunnan tehtäväkentän uudistuessa korostuvat esimerkiksi sopimuksellisuus, kumppanuuskäytännöt ja kilpailuttamisosaaminen. Tämä edistää kunnan elinvoimaa ja luo tarvetta uudelle osaamiselle kuten elinkeino-osaajille ja uusille työtehtäville.
- **Elinvoiman muut tekijät:** Työllisyysmahdollisuudet, luonnonläheisyys ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä kunnan elinvoimaa ylläpitäviä tekijöitä ja saattavat olla jopa tärkeämpiä kuin peruspalvelut. Peruspalvelujen supistuessa kunnat pystyvät keskittymään paremmin muihin peruspalveluihin, kuten sivistystoimintaan.

Peruspalvelujen supistaminen ja palvelujen keskittäminen mahdollistaa palvelujen laadun ja tehokkuuden kehittämisen.

Pienten kuntien ja alueiden peruspalveluiden supistamisen ja palvelujen keskittämisen riskit

Nostoja suomalaisista ja eurooppalaisista tutkimuksista

Tutkimuksista nousseita riskejä peruspalvelujen supistamisesta ja palvelujen keskittämisestä

- **Alueellinen Eriarvoisuus:** Sote-palveluiden rahoittaminen ja päätöksenteko nähdään arvovalintana, ja keskitetty päätöksenteko on haasteellista pienille kunnille, joiden ääni ei välttämättä kanna kauas. Palvelujen keskittäminen hyödyttää suurempia keskuksia pienempien alueiden kustannuksella, mikä saattaa pahentaa alueellisia eroja.
- **Palvelujen saavutettavuuden heikentyminen:** Keskittäminen on johtanut palvelujen toimipisteiden etäisyyksien pidentymiseen, mikä heikentää erityisesti autottoman väestön, kuten lasten ja nuorten, ja ikääntyneiden arjen sujuvuutta.
- **Vähentävä asiakaslähtöisyys:** Kun palvelut keskitetään, asiakaslähtöisyys kärsii. Suuremmat yksiköt voivat olla vähemmän herkkiä paikallisten tarpeiden suhteen, mikä johtaa palvelujen standardisointiin ilman huomioonottamista paikallisia tarpeita.
- **Taloudellinen Riski:** Keskitetty palvelujen tuotanto aiheuttaa taloudellisia riskejä, jos säästöt eivät toteudu odotetulla tavalla tai jos keskitetyn palvelun kustannukset kasvavat odottamattomasti. Jos hyvinvointialueella ei ole tarvetta vuokrata tyhjille jääviä tiloja, niistä syntyy kunnalle kustannuksia. Pienessä kunnassa tyhjilleen jäävälle kiinteistölle voi olla vaikeaa löytää uusikäyttöä.
- **Useampia työpaikkoja lähtee** alueelta esim. vuodeosaston sulkemisen myötä, esim. tukipalvelut kuten siivous- ja ruokapalvelut.

Peruspalvelujen supistamisessa ja palvelujen keskittämisessä on riskinä palvelujen saatavuuden takaaminen asukkaille huomioiden väestön erityispiirteet

Ferraresi, M., Gucciardi, G., & Rizzo, L. (2020). Savings from public procurement centralization in the healthcare system. *European Journal of Political Economy*,

Bikker, J., & Linde, D. (2016). Scale economies in local public administration. *Local Government Studies*, 42, 441 - 463.

Saltman, R. (2007). Decentralization, re-centralization and future European health policy. *European journal of public health*, 18 2, 104-6.

Glendinning, C. (2003). Breaking down barriers: integrating health and care services for older people in England. *Health policy*, 65 2, 139-51

TEHOKKUUTTA ETSIMÄSSÄ PIENTEN KUNTIEN PERUSPALVELUIDEN SOPEUTTAMINE, Anton Kuivasto, Pro-Gradu tutkielma, 2021, Tampereen Yliopisto

Tulevaisuuden kunta - asiantuntijaryhmän muistio Sote- ja maakuntauudistuksen vaikutuksista kuntiin, Valtiovarainministeriön julkaisu – 11a/2017

Kettunen, P. (2003). Kuntien eloonjäämisen taito. Kunnallissalan kehittämissäätiön, tutkimusjulkaisut, nro 35. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Haapalainen, J. (2017). Sosiaali- ja terveyspalvelu- ja maakuntauudistuksen vaikutukset kuntien elinvoimaan ja talouteen. Pro gradu-tutkielma.

Rantasalmen osastotoiminnan erityispiirteitä

Vuodeosaston potilaat

- Hoidettu laajasti **erilaisia potilasryhmiä kuten muistisairaita, saattohoito ja MiePä-potilaita, kirurgisia jatkohoitopotilaita, gynekologian ja urologian potilaita sekä intervallihoitoa** omaishoitajan lomien aikana.
- Vuodeosastolla **noin puolet potilaista oli Savonlinnalaisia** jatkohoitopotilaita vuonna 2023

Henkilöstö

- Vuodeosastolla on ollut **vakituksia hoitajia 15** (9 sairaanhoitajaa ja 6 lähihoitajaa). Tämän lisäksi on ollut paljon myös sijaisia.
- Rantasalmen **haasteina ollut pieni henkilöstöresurssi**, joka myös kuormittanut henkilökuntaa. **Toimintatapojen kehittäminen on ollut haastavaa**. Yksikössä vallinnut kuitenkin tiivisyhteishenki ja yksikössä on ollut pieni vaihtuvuus.

Vuodeosasto

- **Vuodeosastopaikkoja 20**
- Vuodeosastolla on havaittu **sisäilmaongelmaa**
- Vuodeosasto toimi terveyskeskuksen yhteydessä, ja SOTE-keskus jatkaa toimintaa Rantasalmella

Näkökulmat jotka nousivat haastatteluissa

Hyödyt ja mahdollisuudet

Hoidon laatu, saatavuus ja tarkoituksenmukaisuus

- Henkilöstön **uudelleen resursointi tulee parantamaan erityisesti ikääntyneiden palvelujen laatua ja saatavuutta**. Tämä on erityisen tärkeää vanhenevan väestön kasvavan palvelutarpeen vuoksi.
- **Vuodeosastolla on usein tultu enemmän sosiaalisista kuin sairaanhoidollisista syistä**. Lakkauttamisen myötä voidaan parantaa tarkoituksenmukaista hoitoa ja keskittyä enemmän vanhustenhuoltoon ja muihin ikääntyvän väestön tarpeisiin.

Hoitajien uudelleen työllisyys

- Kaikille Rantasalmen hoitajille on järjestetty uusi työpaikka. Lakkautetun yksikön yhdeksän hoitajaa siirtyvät vammaispalveluihin, tehostetun palveluasumisen yksikköön, kotihoitoon ja vastaanottopalveluihin. Loput hoitajista siirtyy Savonlinnaan eri vuodeosastoille

Riskit ja uhat

- Lakkauttamisen voi vaikuttaa jatkohoitoon pääsyä lähettävien hoitotahojen näkökulmasta. Jatkohoitopaikka voi jatkossa olla kauempana potilaan omasta kotikunnasta, mikä voi vaikeuttaa läheisten mahdollisuutta vierailla osastolla.

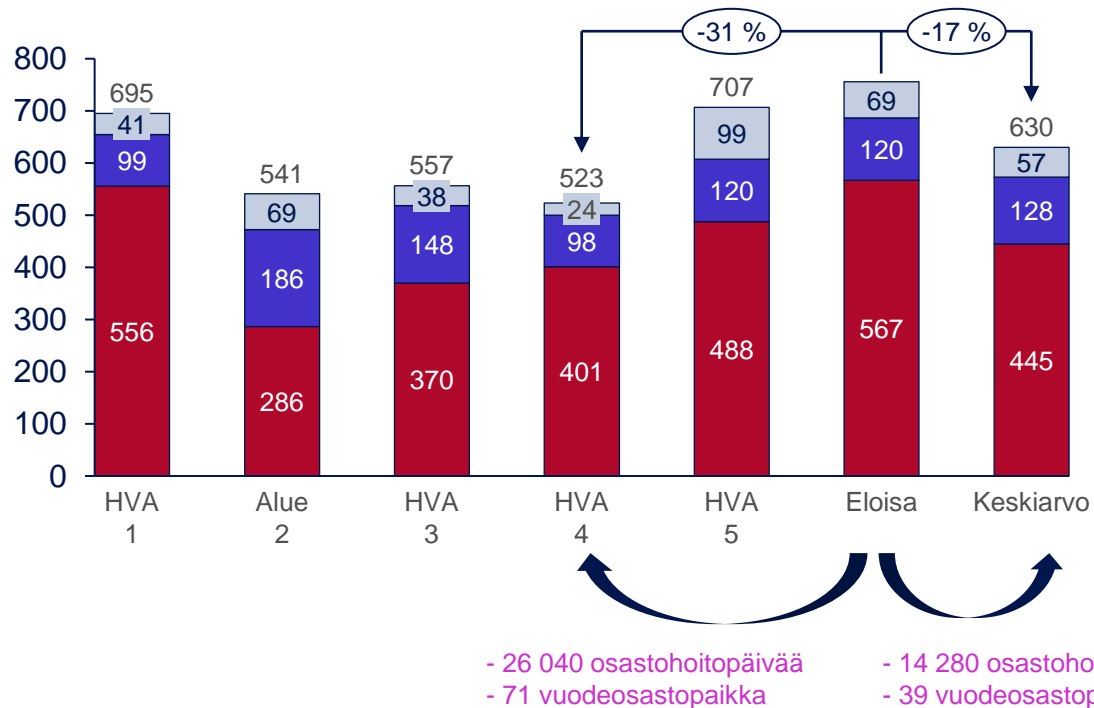
- Henkilökunta joutui elämään puoli vuotta epätietoisuudessa mahdollisesta lakkautuspäätöksestä, joka aiheuttanut stressiä. Henkilöstön parempi tiedottaminen päätöksentekoon liittyen Eloisan sisällä sekä lakkautettavassa yksikössä ja päätöksestä tiedottaminen hyvissä ajoin resurssoinnin suunnittelemiseksi

Asiantuntijahaastattelujen mukaan Rantasalmen asukkaiden hoidon laatu parantuu, kun vuodeosaston henkilökunta siirtyy ikääntyneiden palveluihin. Hoidon saatavuuteen tulee kuitenkin kiinnittää huomiota

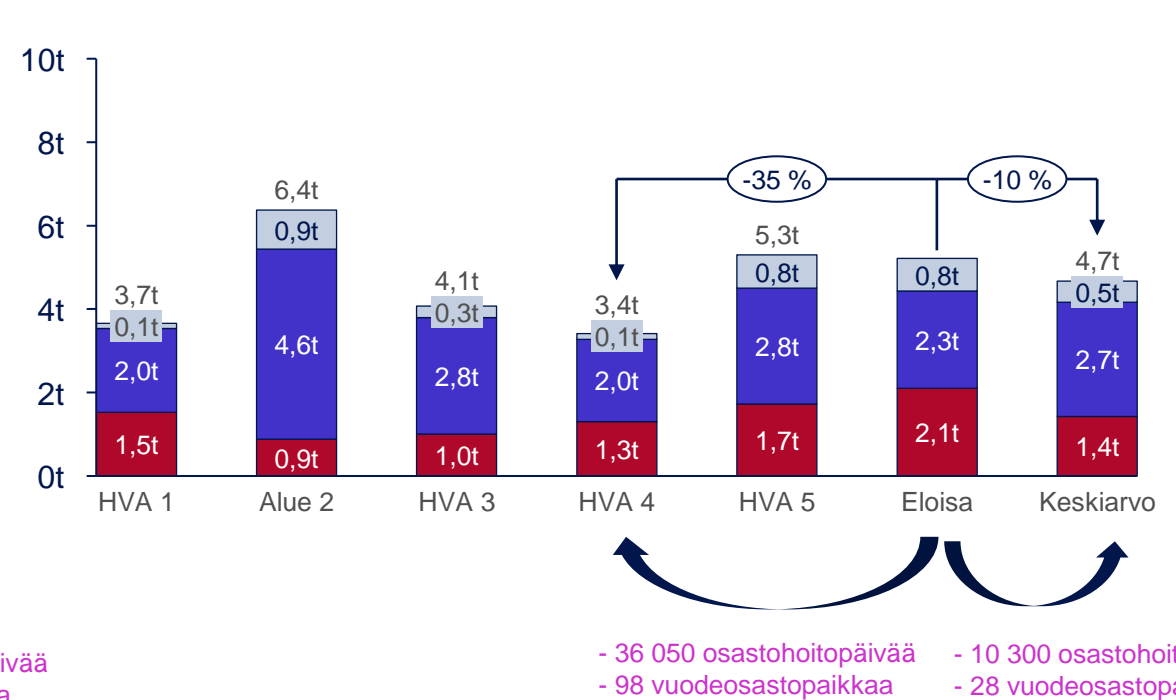
Eloisalla käytetään osastohoitoa enemmän kuin keskimäärin muilla hyvinvointialueilla

Osastohoitoa ja vuodeosastopaikkoja tulisi vähentää jotta saavutettaisiin samanlainen osastohoidon käyttö kuin muilla alueilla

Alle 75-vuotiaiden PTH- ja ESH-hoitopäivät tuhatta vastaavan ikäistä kohden, 2023

75 vuotta täyttäneiden PTH- ja ESH-hoitopäivät tuhatta vastaavan ikäistä kohden, 2023

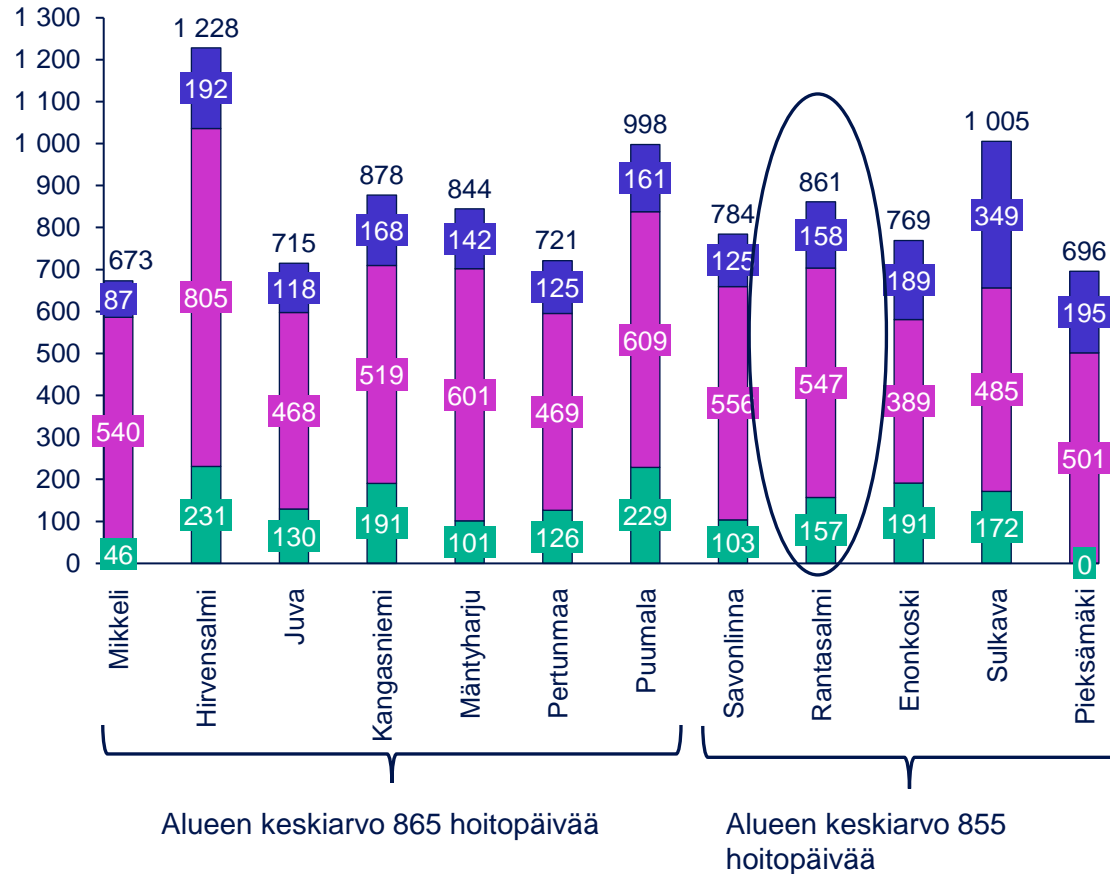
■ ESH
 ■ PTH
 ■ Pitkäaikaishoito (ESH ja PTH)

PTH ja ESH-hoitopäivät ei sisällä pitkäaikaishoidon lukuja
 Lähde: data osallistujien potilastietojärjestelmät, NHG analyysi

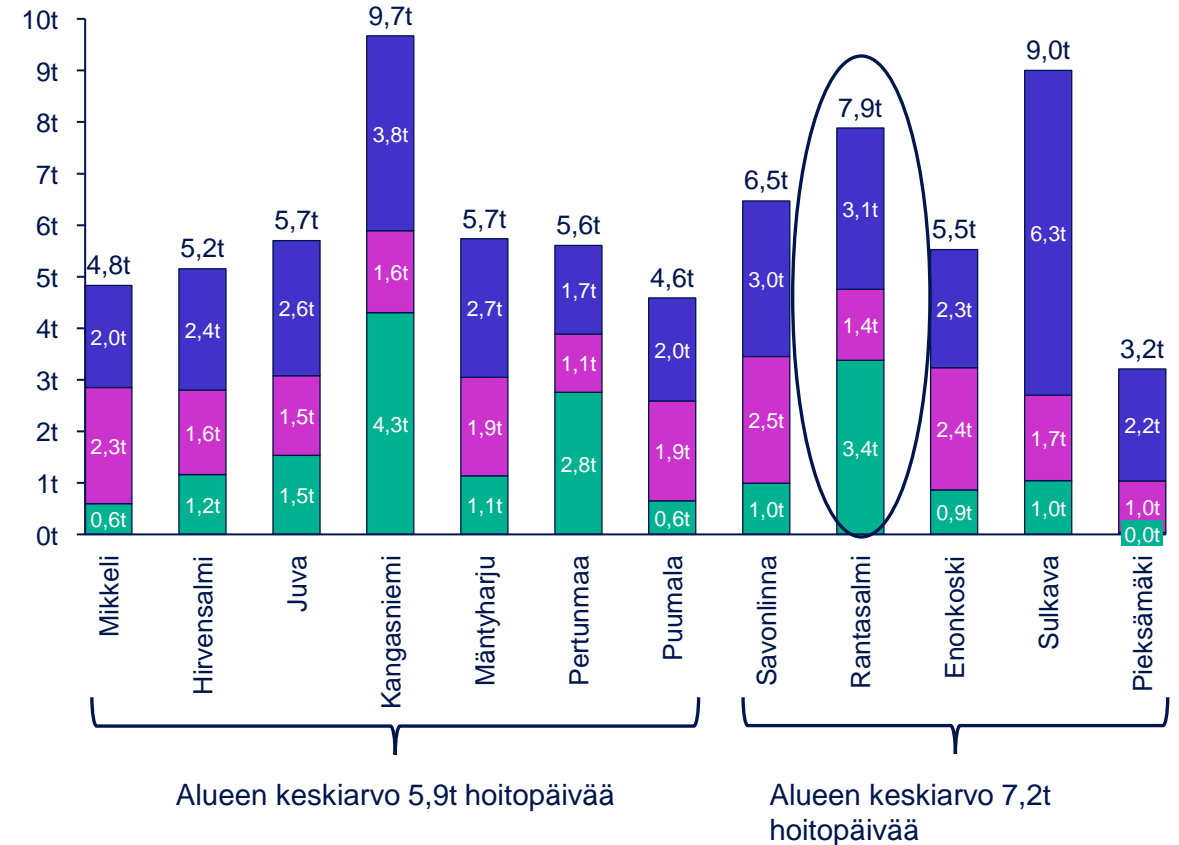
Rantasalmen 75 vuotta täyttäneiden asukkaiden osastokäyttö korkeampaa kuin keskimäärin Eloisan muiden alueiden asukkaiden osastokäyttö etenkin pitkäaikaishoidon osalta

Eloisan sisällä on myös merkittäviä alueellisia eroja hoitopäivien määrässä asukkaan kotikunnasta riippuen

Alle 75-vuotiaiden hoitopäivät tuhatta vastaavan ikäistä kuntalaista kohden, asiakkaan kotikunnan mukaan, 2023

75 vuotta täyttäneiden hoitopäivät tuhatta vastaavan ikäistä kuntalaista kohden, asiakkaan kotikunnan mukaan, 2023

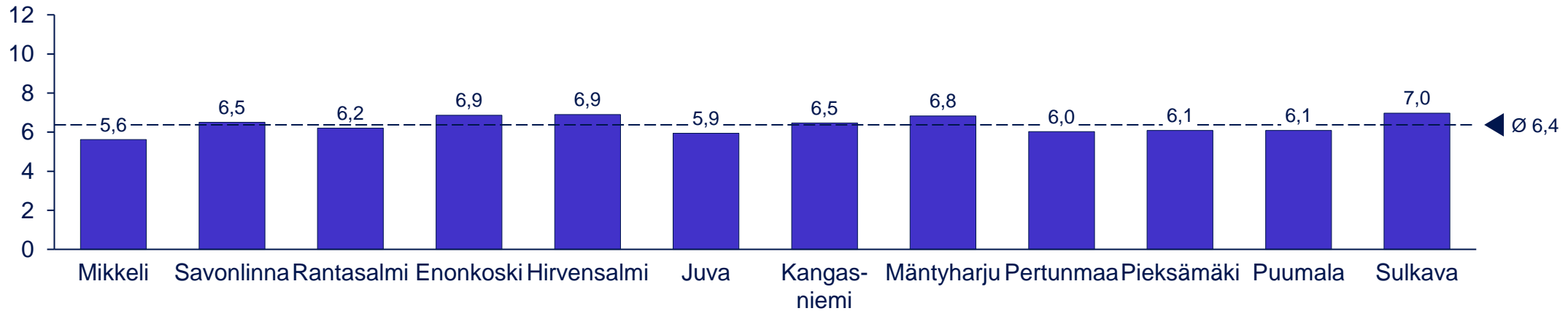

PTH ESH Pitkäaikais

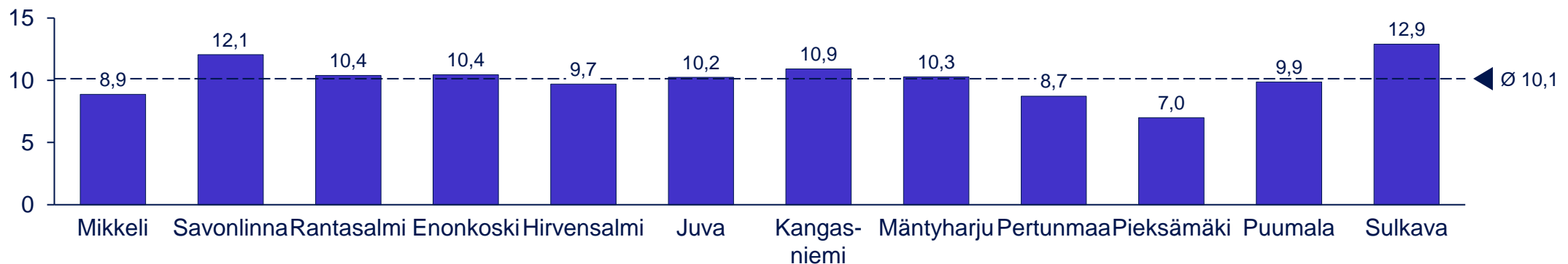

Rantasalmen 75 vuotta täyttäneiden asukkaiden osastohoitojaksot ovat hieman pidempiä kuin muiden Eloisan alueiden vastaavan ikäisten asukkaiden osastojaksot

Alle 75-vuotiaiden kaikkien hoitojaksojen keskimääräinen kesto, asiakkaan kotikunnan mukaan, 2023

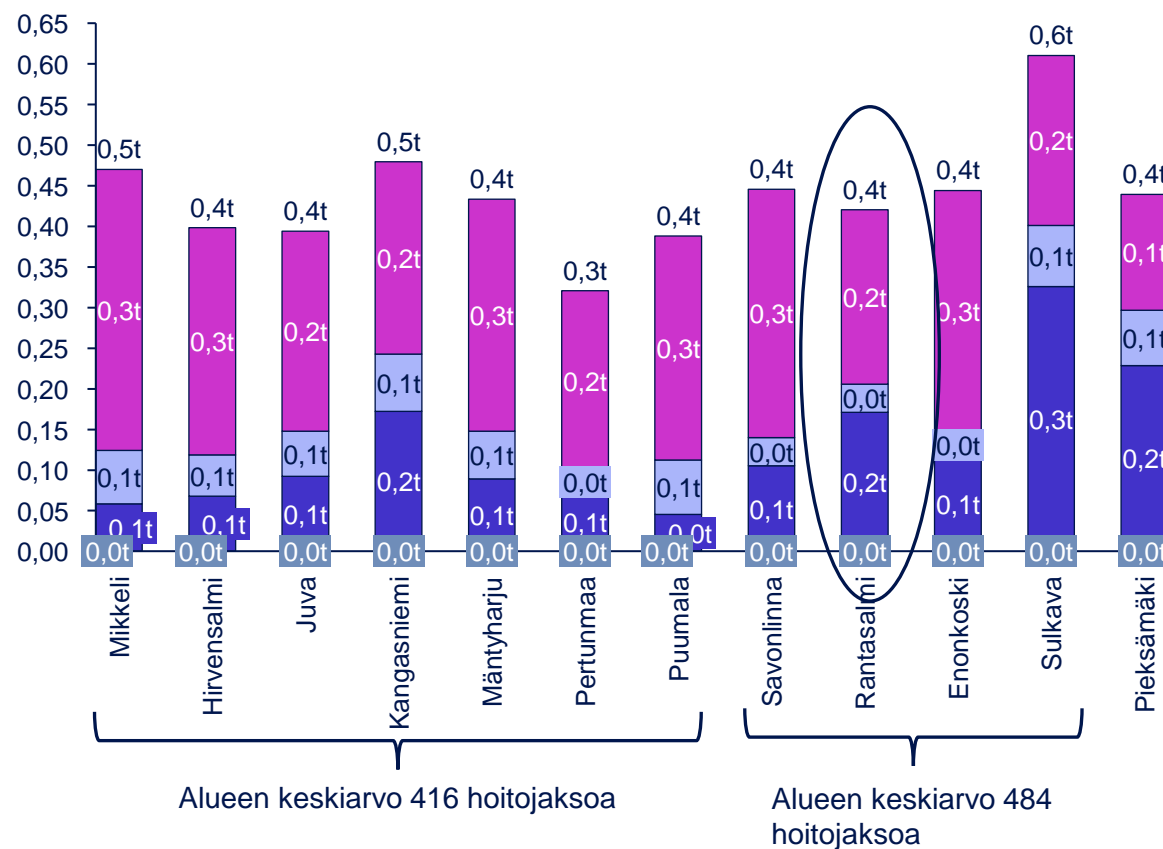
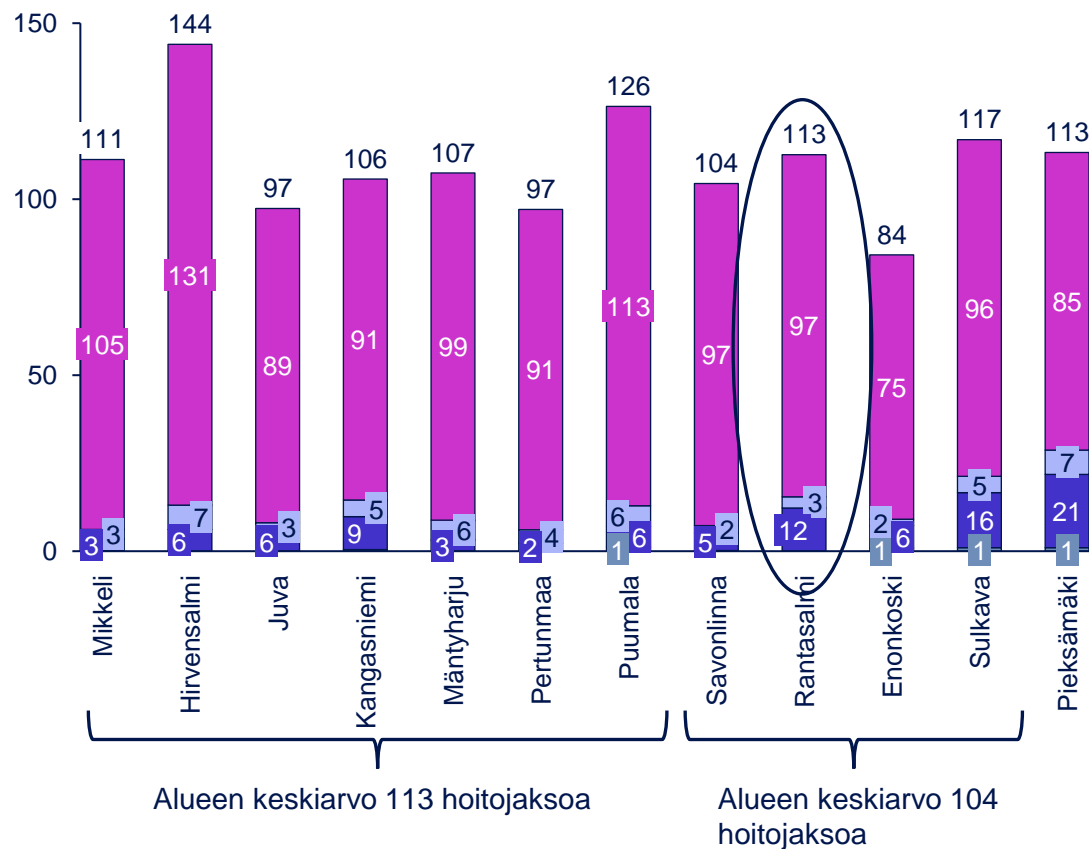
75 vuotta täyttäneiden kaikkien hoitojaksojen keskimääräinen kesto, 2023

Rantasalmen 75-vuotta täyttäneiden hoitojaksojen määrät suhteutettuna väestöön sijoittuu keskiarvoon kun pitkäaikaisjaksoja ei huomioida

Alle 75-vuotiaiden hoitojaksot tuhatta vastaavan ikäistä kuntalaista kohden, asiakkaan kotikunnan mukaan, 2023

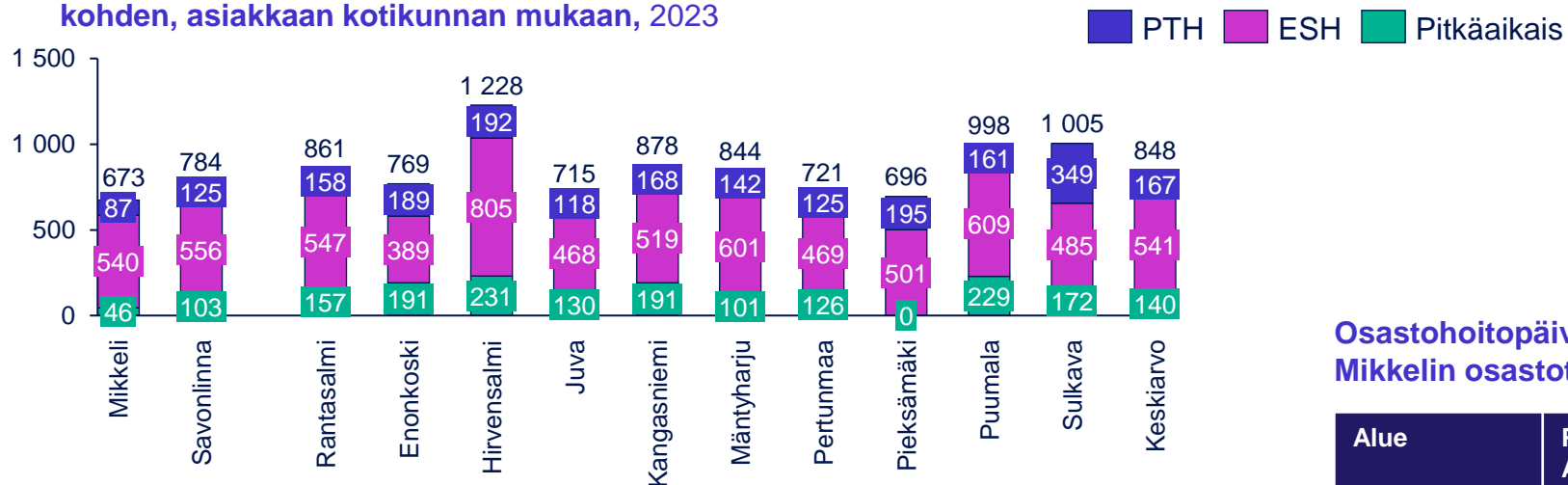
75 vuotta täyttäneiden hoitojaksot tuhatta vastaavan ikäistä kuntalaista kohden, asiakkaan kotikunnan mukaan, 2023

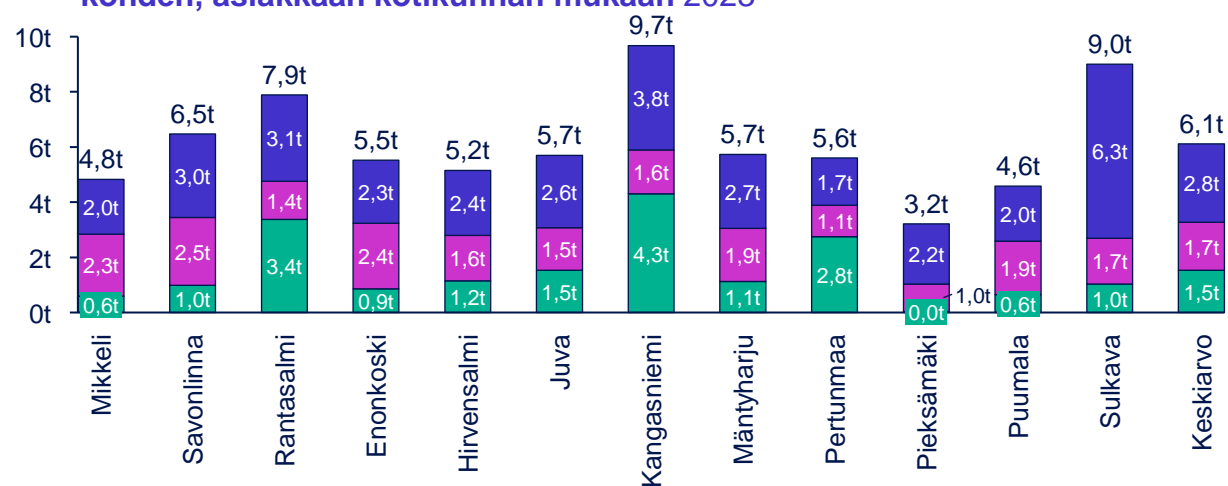
ESH PTH ESH & PTH PTH & ESH

Jotta Rantasalmelaisten osastohoidon käyttö olisi samalla tasolla kuin Mikkelissä tulisi osastohoitoa vähentää

Alle 75-vuotiaiden hoitopäivät tuhatta vastaavan ikäistä kuntalaista kohden, asiakkaan kotikunnan mukaan, 2023

75 vuotta täyttäneiden hoitopäivät tuhatta vastaavan ikäistä kuntalaista kohden, asiakkaan kotikunnan mukaan 2023

Osastohoitoa päivien ja osastopaikkojen määrän suhteutus Mikkelin osastotoimintaan

Alue	Päivät Alle 75-vuotiaat	Vuodeosastopaikat Alle 75-vuotiaat	Päivät 75-vuotta täyttäneet	Vuodeosastopaikat 75 vuotta täyttäneet
Rantasalmi	- 426	- 1	962	-3

Rantasalmen lakkautuksen arvioitu vaikutus hoidollisesta, taloudellisesta ja elinvoimaisuuden näkökulmasta 1/2

Yhteenveto asiantuntijahaastatteluista, kirjallisuudesta, tilastoanalyysistä

Näkökulma		Kuvaus vaikutuksista	Vaikutuksen laatu
Hoidollinen vaikutus	Hoidon laatu	• Vuodeosaston henkilöstön uudelleen resurssointi ikääntyneiden palveluihin parantaa ikääntyneiden hoidon laatua	●
		• Muilla hyvinvointialueilla on myös lopetettu vuodeosastoja ja keskitetty potilaiden ohjausta osastohoitoon. Tämä ei ole vaikuttanut näiden hyvinvointialueiden hoidon laatuun osastotoiminnan perusmittareiden valossa.	●
		• Peruspalveluiden, kuten vuodeosaston lakkauttaminen ja palvelujen keskittäminen, mahdollistavat palvelujen laadun ja tehokkuuden parantumisen, sillä keskitetyissä palveluissa Rantasalmen asukkaat pystyvät pääsemään paremman erikoisosaamisen piiriin	●
	Tarkoituksenmukainen hoito	• Rantasalmen vuodeosastolle on tultu usein myös sosiaalisista syistä. Täten vuodeosaston lakkauttaminen mahdollistaa toiminnan uudelleen arvioinnin ja mahdollistaa tarkoituksenmukaisen hoidon parantamisen	●
	Eloisan samanarvoinen osastohoito	• Rantasalmen vuodeosastolla puolet potilaista on ollut Savonlinnasta. Sekä Rantasalmen että Savonlinnan asukkaat ovat käyttäneet osastohoitoa enemmän verrattuna Eloisan muihin alueisiin. Näin ollen vuodeosaston lakkauttaminen edistää samanarvoisen osastohoidon toteutumista Eloisan alueella.	●
Hoidon saatavuus	• Rantasalmen vuodeosaston lakkauttaminen ja palvelujen keskittäminen johtaa palvelujen toimipisteiden etäisyyksien pidentymiseen, jossa tulee huomioida etenkin autoton ja ikääntyvä väestö, jotta hoitoon pääsy ei tule kohtuuttomaksi asukkaille	●	
Taloudellinen vaikutus	Kustannustehokkuus	• Rantasalmen vuodeosaston lakkauttaminen ja palvelujen keskittäminen mahdollistaa palvelujen laadun ja kustannustehokkuuden parantamisen	●
	Kustannussäästöt	• Merkittävät kustannussäästöt Rantasalmelle kun 20 paikkaisen osaston kustannukset poistuvat sisältäen henkilöstökustannukset, pesulakustannukset, laitekustannukset sekä tarvikekustannukset	●
	Tilakustannukset	• Jos Rantasalmella ei ole tarvetta vuokrata tyhjiä jääviä tiloja vuodeosastosta , niistä syntyy kunnalle kustannuksia.	●

Negatiivinen vaikutus

Jokseenkin negatiivinen vaikutus

Tulee kiinnittää huomiota

Jokseenkin positiivinen vaikutus

Positiivinen vaikutus

Rantasalmen lakkautuksen arvioitu vaikutu hoidollisesta, taloudellisesta ja elinvoimaisuuden näkökulmasta 2/2

Yhteenveto asiantuntijahaastatteluista, kirjallisuudesta, tilastoanalyysistä

Näkökulma		Kuvaus vaikutuksista	Vaikutuksen laatu
Elinvoimaisuus	Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> Hyvinvointia ja terveyttä pystytään edistämään erityisesti ikääntyneen väestön osalta uudelleenresursoinnin myötä. Palvelujen keskittäminen mahdollistaa Rantasalmelaisten pääsyn paremman erikoisosaamisen piiriin, joka myös edistää hyvinvointia ja terveyttä 	
	Työllisyysmahdollisuudet	<ul style="list-style-type: none"> Palvelujen keskittämisen myötä Sote-palvelujen monituottajamalli ja asiakkaan valinnanvapausmalli voivat luoda toteutustavasta riippuen mahdollisuuksia paikallisille yrityksille. 	
	Muut elinvoimaan vaikuttavat tekijät	<ul style="list-style-type: none"> Peruspalvelujen supistuessa vuodeosaston lakkauttamisen myötä Rantasalmi pystyy keskittymään muihin paikkakunnan elinvoimaisuutta vahvistaviin toimiin ja paikkakunnan kehityksen mahdollistamiseen. Työllisyysmahdollisuudet, luonnonläheisyys ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä kunnan elinvoimaa ylläpitäviä tekijöitä ja saattavat olla jopa tärkeämpiä kuin peruspalvelut 	
	Palvelujen saatavuus	<ul style="list-style-type: none"> Palvelujen keskittämisen myötä tulee kiinnittää huomiota palvelujen saatavuuteen 	

Negatiivinen vaikutus

Jokseenkin negatiivinen vaikutus

Tulee kiinnittää huomiota

Jokseenkin positiivinen vaikutus

Positiivinen vaikutus

Yhteenveto Rantasalmen vuodeosaston lakkautuksen vaikutuksista

Kuvaus vaikutuksista

Kirjallisuuden perusteella

- Tutkimusten mukaan pienten kuntien peruspalvelujen keskittäminen suurempiin yksiköihin voi edistää **tehokkaampien ja kustannustehokkaampien palvelujen järjestämistä** sekä **resurssien parempaa jakautumista**. Keskittämällä palvelut voidaan tehokkaammin **hyödyntää olemassa olevaa infrastruktuuria ja asiantuntemusta**, mikä mahdollistaa laadukkaamman palvelutarjonnan. Toisaalta, pienempien kuntien asukkaat saattavat kokea ristiriitaa palveluiden saatavuuden heikentyessä keskittämisen myötä, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti heidän kokemukseensa palveluista.

Tilastoanalyysin perusteella

- Tilastoanalyysin mukaan **Eloisan hyvinvointialueella on korkeampi osastohoidon käyttö** verrattuna muihin vertailtuihin hyvinvointialueisiin. Jotta Eloisa saavuttaisi saman osastohoidon käytön tason, on tarpeen vähentää osastohoitopäiviä ja vuodeosastopaikkoja. **Eloisan sisällä on havaittu merkittäviä eroja** eri alueiden välillä osastohoidon käytössä
- Rantasalmen vuodeosastolla hoidetaan sekä Rantasalmen että Savonlinnan asukkaita**, ja molemmilla alueilla on havaittu **osastohoidon ylikäyttöä verrattuna esimerkiksi Mikkeliin tai Pieksämäkeen**. Tämän perusteella **vuodeosastopaikkojen vähentäminen** Eloisan alueella olisi perusteltua, jotta voidaan varmistaa osastohoidon yhdenvertainen käyttö alueen asukkaiden kesken

Eloisan asiantuntijoiden haastattelujen perusteella

- Haastatteluissa nostettiin esiin, että Rantasalmelaisten hoidon laatu paranee etenkin ikääntyvien osalta, kun vuodeosaston hoitajat siirtyvät ikääntyneiden palveluihin. Toisaalta esiin nousi huoli osastohoitoon pääsemisestä, ja välimatkojen haasteellisuudesta jos keskitetty osastohoidon myötä välimatkat kasvavat.
- Rantasalmen vuodeosastolle ollaan tultu usein myös sosiaalisista syistä. Tällöin palvelujen keskittäminen mahdollistaa tarkoituksenmukaisen hoidon kehittämisen.

Aikaisten tutkimusten, tilastoanalyysin ja Eloisan haastattelujen valossa, Rantasalmen vuodeosaston lakkauttaminen edesauttaa samanarvoisen osastohoidon toteutumisen Eloisan alueella, hoidon laadun parantamisen sekä tarkoituksenmukaisen hoidon kehittämisen. Lakkauttamisen myötä tulee kuitenkin huomioida, että Rantasalmen alueen asukkaat saattavat kokea vuodeosaston lakkauttamisen ristiriitaisena.

nordichealthcaregroup.com

